

GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HÀNH CHÍNH VỀ ĐẤT ĐAI BẰNG CƠ CHẾ TƯ PHÁP Ở MỘT SỐ QUỐC GIA VÀ KINH NGHIỆM CHO VIỆT NAM¹

NGUYỄN PHƯƠNG DUNG*

Tóm tắt: Nhiều quốc gia trên thế giới đã sớm thiết lập cơ chế để Tòa án giải quyết tranh chấp hành chính về đất đai. Tùy thuộc vào quan niệm pháp lý và điều kiện kinh tế, chính trị, xã hội của mỗi nước mà mô hình tổ chức, thẩm quyền của Tòa án và thủ tục giải quyết tranh chấp hành chính về đất đai có sự khác nhau. Bài viết tập trung tìm hiểu, phân tích mô hình giải quyết tranh chấp hành chính về đất đai bằng cơ chế tư pháp ở một số quốc gia điển hình, từ đó đưa ra một số gợi mở, kinh nghiệm cho Việt Nam nhằm nâng cao hiệu quả giải quyết tranh chấp hành chính trong lĩnh vực đất đai theo thủ tục tố tụng hành chính.

Từ khóa: Tranh chấp hành chính về đất đai, giải quyết tranh chấp hành chính, tố tụng hành chính, Tòa án hành chính.

Ngày nhận bài: 30/10/2023; Biên tập xong: 06/11/2023; Duyệt đăng: 23/11/2023

RESOLVING ADMINISTRATIVE LAND DISPUTES BY JUDICIAL MECHANISM IN SOME COUNTRIES AND EXPERIENCE FOR VIETNAM

Abstract: In the world, many countries have soon established mechanisms for the Court to resolve administrative land disputes. The Court's organization and jurisdiction as well as procedures for resolving administrative land disputes in each country are different depending on their political-legal and economic-social conditions. The article analyzes models of resolving administrative land disputes by judicial mechanisms in some typical countries, thereby gives some suggestions and experiences for Vietnam to improve the effectiveness of resolving administrative land disputes according to administrative proceedings.

Keywords: Administrative land disputes, resolving administrative disputes, administrative disputes, administrative Court.

Received: Oct 30th, 2023; Editing completed: Nov 06th, 2023; Accepted for publication: Nov 23rd, 2023

1. Mô hình giải quyết tranh chấp hành chính về đất đai bằng cơ chế tư pháp ở một số quốc gia

1.1 Mô hình giải quyết tranh chấp hành chính về đất đai bằng Tòa án hành chính (Administrative courts) của Cộng hòa Pháp

Cộng hòa Pháp là một trong những quốc gia có hệ thống Tòa án hành chính

lâu đời và hoạt động rất hiệu quả. Tòa án hành chính của Pháp có thẩm quyền giải quyết các tranh chấp hành chính (TCHC) nói chung và tranh chấp đất đai nói riêng theo thủ tục tố tụng hành chính (TTHC).

Hệ thống Tòa án hành chính (TAHC) của Cộng hòa Pháp bao gồm Tòa án hành chính có thẩm quyền chung và Tòa án hành chính có thẩm quyền chuyên biệt. TAHC được tổ chức thành ba cấp: TAHC

¹ Nghiên cứu này được tài trợ bởi Trường Đại học Mở Hà Nội, thuộc đề tài "Giải quyết tranh chấp hành chính trong lĩnh vực đất đai theo thủ tục tố tụng hành chính sơ thẩm ở Việt Nam", Mã số MHN2023-02.31.

* Email: Dungnp@hou.edu.vn

Thạc sĩ, Giảng viên khoa Luật, Trường Đại học Mở Hà Nội

sơ thẩm, TAHC phúc thẩm và TAHC tối cao (Tham chính viện).

- Tòa án hành chính sơ thẩm có thẩm quyền xét xử sơ thẩm các vụ án hành chính, trừ một số vụ án ngoại lệ theo quy định của pháp luật. Tòa án hành chính sơ thẩm không được thành lập ở tất cả các tỉnh mà trung bình khoảng 3 tỉnh mới có một Tòa án hành chính sơ thẩm. Hiện nay, Cộng hòa Pháp chia thành 22 vùng và 96 tỉnh, nhưng chỉ có 33 TAHC sơ thẩm.

- Tòa án hành chính phúc thẩm được thành lập ở các thành phố lớn như Paris, Bordeaux, Marseille, Lyon và những thành phố là trung tâm của một số khu vực lãnh thổ như Nancy, Nantes, Douai, Versailles. Hiện Pháp có 8 Tòa án hành chính phúc thẩm.

- Tham chính viện là TAHC cao nhất của nước Cộng hòa Pháp. Tham chính viện còn là cơ quan tham mưu cho Chính phủ, là công cụ đắc lực bảo vệ Hiến pháp, góp phần quan trọng vào việc hoàn thiện hệ thống pháp luật của nước Pháp.

TAHC có thẩm quyền chuyên biệt là những tòa án có thẩm quyền đặc thù trong những lĩnh vực nhất định như kiểm toán; ngân sách và tài chính; giải quyết tranh chấp dịch vụ y tế và xã hội; giải quyết tranh chấp của người tị nạn. Sở dĩ, gọi là các TAHC có thẩm quyền chuyên biệt vì mỗi tòa án này chỉ có phạm vi thẩm quyền nhất định mang tính đặc thù của vụ việc².

Mô hình giải quyết TCHC về đất đai của Cộng hòa Pháp có ưu điểm là đảm bảo tính khách quan hơn khi được thực

hiện bằng hệ thống TAHC chuyên trách. TAHC có thể xem xét tính hợp pháp của các quy phạm pháp luật hành chính về đất đai. Đó có thể là những quyết định nhỏ nhất của chính quyền địa phương đến các Nghị định được ban hành bởi Tổng thống, ngoại trừ những văn bản đặc biệt của Chính phủ. TAHC Pháp cũng giải quyết các tranh chấp đòi bồi thường thiệt hại do quyết định hành chính, hành vi hành chính gây ra (chẳng hạn như đòi bồi thường do ban hành quyết định thu hồi đất trái pháp luật). TAHC được quyền xem xét và phán quyết về tính hợp pháp của các quyết định hành chính, hành vi hành chính bị kiện. Pháp luật quy định rất rõ về căn cứ xem xét tính hợp pháp về hình thức và nội dung của đối tượng bị kiện. Cụ thể, hai căn cứ để xem xét về hình thức là không đúng thẩm quyền và vi phạm các quy định về thủ tục; hai căn cứ để xem xét về nội dung là vi phạm nội dung luật và sự lạm dụng quyền lực. Bên cạnh đó, trong một số trường hợp, tòa án có thể xem xét các quyết định hay hành vi này có vượt quá giới hạn của quyền tự định đoạt trong quản lý hành chính hay không. TAHC Pháp còn có thẩm quyền hủy, giữ nguyên hay sửa những sai phạm trong các quyết định bị kiện; xác định các quyền được làm và không được làm của các đương sự; quyết định việc bồi thường thiệt hại; giải thích việc áp dụng quyết định phù hợp với thực tiễn pháp lý mặc dù quyết định quy phạm có thể bị tuyên là trái luật; áp đặt mức phạt hoặc bổ sung khoản tiền yêu cầu bồi thường thiệt hại đối với tài sản công; áp dụng biện pháp cưỡng chế bắt buộc đối với đối tượng bị kiện.

² Thái Vĩnh Thắng (2008), "Tổ chức Tòa án hành chính của cộng hòa Pháp và một số kinh nghiệm có thể áp dụng cho tòa hành chính ở Việt Nam", *Tạp chí Nhà nước và Pháp luật*, số 3, tr.13-20

1.2 Mô hình giải quyết tranh chấp hành chính về đất đai bằng Tòa án tư pháp (Justice Court) của Nhật Bản

Sau Đại chiến Thế giới II, Hiến pháp Nhật Bản năm 1947 đã hủy bỏ mô hình tòa án hành chính độc lập như các nước châu Âu lục địa và xây dựng Tòa án thường (Tòa án tư pháp) để giải quyết tất cả các tranh chấp, trong đó có TCHC về đất đai. Điều 76 Hiến pháp năm 1947 của Nhật Bản quy định “toàn bộ quyền lực tư pháp đều thuộc về tòa án tư pháp” và “cấm không được thành lập bất kể các tòa án đặc biệt nào hay một cơ quan nào khác ngoài tòa án tư pháp được quyền xét xử hành chính”. Theo đó, các TCHC trong lĩnh vực đất đai được giao cho tòa án thường.

Hệ thống tòa án của Nhật Bản hiện nay bao gồm 04 cấp với 450 tòa án rút gọn, 50 tòa án quận được đặt ở 47 đơn vị hành chính trong cả nước, trong đó vùng Hokkaido có 04 tòa án. 08 tòa án phúc thẩm đặt tại Tokyo, Osaka, Nagoya, Hiroshima, Fukuoka, Sendai, Sapporo, Takematsu, và tòa án tối cao đặt tại Tokyo³. Về nguyên tắc, tòa án tư pháp có nhiệm vụ giải quyết TCHC. Tuy nhiên, trong xu hướng cải cách hiện nay, một số tòa quận như Tokyo, Osaka, Nagoya, Yokohama, Saitama, Chiba, Kyoto và Kobe có thêm phân tòa đặc biệt chuyên giải quyết TCHC. Tòa án Nhật Bản không bị giới hạn bởi các vụ việc hành chính mang tính liệt kê. Tuy nhiên, quyết định hành chính có thể được kiện ra tòa phải thỏa mãn các đặc trưng

như: Tính quyền lực công; hiệu lực pháp lý, có sự tác động trực tiếp và chính xác với người khởi kiện, mối quan hệ không phụ thuộc giữa chủ thể và đối tượng quản lý. Luật Kiện tụng hành chính Nhật Bản xác định rõ tòa án có quyền: Bác bỏ đơn khởi kiện (khi tiếp nhận đơn); bác bỏ yêu cầu (khi đã thụ lý giải quyết và nghị án); chấp nhận yêu cầu (hủy một phần hoặc toàn bộ quyết định trái pháp luật).

1.3 Mô hình giải quyết tranh chấp hành chính về đất đai bởi Tòa án nhân dân tại Trung Quốc

Trung Quốc và Việt Nam có nhiều điểm tương đồng trong chế độ sở hữu đất đai, mô hình tổ chức tòa án và phương thức giải quyết TCHC trong lĩnh vực đất đai. Để giải quyết tranh chấp này, Trung Quốc không thành lập hệ thống tòa án hành chính riêng biệt và trao thẩm quyền này cho hệ thống tòa án nhân dân⁴. Theo đó, tòa án nhân dân ở Trung Quốc có thẩm quyền giải quyết TCHC trong lĩnh vực đất đai theo thủ tục TTHC được Luật TTHC (được ban hành ngày 04/4/1989, có hiệu lực thi hành từ ngày 01/10/1990 và luật này mới được sửa đổi, bổ sung không nhiều năm 2015) quy định.

Tòa án nhân dân Trung Quốc được chia thành 04 cấp (Tòa án nhân dân tối cao, Tòa án nhân dân cấp cao, Tòa án nhân dân cấp trung và Tòa án nhân dân cấp cơ sở). Hiện Trung Quốc có 32 Tòa án nhân dân cấp cao (bao gồm cả Tòa án quân sự), 409 Tòa án nhân dân cấp trung và 3.117 Tòa án nhân dân cấp cơ sở. Năm 1987, Tòa án nhân dân tối cao Trung Quốc

³ Phạm Hồng Quang (2010), “Kinh nghiệm từ mô hình và thẩm quyền xét xử vụ án hành chính của một số nước trên thế giới”, *Tạp chí Nghiên cứu lập pháp*, số 21. Nguồn truy cập: <http://www.lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=207344>

⁴ Nguyễn Văn Quang (2018), “Giải quyết tranh chấp hành chính theo quy định của pháp luật Trung Quốc”, *Tạp chí Luật học*, số 5/2018, tr.89.

ban hành chỉ thị yêu cầu các tòa án thành lập phân tòa hành chính chuyên trách tại tòa án để xem xét, giải quyết các TCHC nói chung và tranh chấp về đất đai nói riêng. Việc thành lập các phân tòa hành chính này được đẩy nhanh sau khi Luật TTHC có hiệu lực vào năm 1990. Đến nay, tất cả tòa án trên toàn quốc đều có phân tòa hành chính.

Tòa án nhân dân tối cao có vai trò chủ yếu là tòa án phúc thẩm. Tòa án nhân dân tối cao chỉ xét xử theo trình tự sơ thẩm các vụ án theo quy định của pháp luật thuộc thẩm quyền xét xử của mình và các vụ án mà Tòa án cho rằng mình cần trực tiếp xét xử (Điều 32 Luật Tổ chức tòa án). Tòa án nhân dân tối cao có thẩm quyền xét xử đối với các vụ án hành chính về đất đai “phức tạp và nghiêm trọng trong cả nước”⁵.

Các Tòa án nhân dân cấp cao được thành lập tại cấp tỉnh, khu vực tự trị (Tân Cương và Tây Tạng) hoặc thành phố trực thuộc trung ương (Bắc Kinh, Thiên Tân, Thượng Hải và Trùng Khánh)⁶. Tòa án nhân dân cấp cao đóng vai trò vừa là tòa án cấp phúc thẩm, vừa có thẩm quyền xét xử sơ thẩm trong một số trường hợp nhất định. Các tòa án này xét xử theo trình tự sơ thẩm các vụ án hành chính về đất đai theo pháp luật thuộc thẩm quyền xét xử của mình, các vụ án xét xử theo trình tự sơ thẩm do các tòa án cấp dưới chuyển lên, xét xử kháng cáo và kháng nghị đối với các bản án và quyết định của Tòa án nhân dân cấp dưới và các vụ án có kháng nghị của Viện kiểm sát nhân dân.

⁵ Điều 16 Luật Tổ tụng hành chính Trung Quốc năm 1989

⁶ Điều 26 Luật Tổ chức tòa án Trung Quốc năm 1979, sửa đổi, bổ sung năm 2018.

Các Tòa án nhân dân cấp trung được thành lập tại các quận thuộc tỉnh hoặc khu tự trị, các thành phố trực thuộc trung ương và tại các thành phố thuộc tỉnh, khu tự trị hoặc tại các quận tự trị. Tòa án nhân dân cấp trung xét xử theo trình tự sơ thẩm các vụ án hành chính theo pháp luật thuộc thẩm quyền xét xử của mình, các vụ án xét xử theo trình tự sơ thẩm do các tòa án cấp cơ sở chuyển lên, kháng cáo và kháng nghị đối với các bản án và quyết định của Tòa án nhân dân cấp cơ sở và các vụ án có kháng nghị của Viện kiểm sát nhân dân phù hợp với trình tự kiểm sát xét xử. Từ năm 2008, Tòa án nhân dân tối cao đã cho phép các bên có tranh chấp với chính quyền địa phương được khởi kiện vụ án của mình ra tòa án cấp trung thay vì tòa án cấp cơ sở hoặc tòa án địa phương nơi có trụ sở của cơ quan chính quyền bị kiện hoặc khi vụ án có liên quan đến yếu tố nước ngoài hoặc là vụ án phức tạp hoặc quan trọng.

Tòa án nhân dân cấp cơ sở được thành lập tại các thị xã hoặc thành phố, thị xã tự trị và quận thuộc thành phố. Tòa án nhân dân cấp cơ sở xét xử các vụ án hành chính về đất đai theo trình tự sơ thẩm.

Toà án có thể quyết định giữ nguyên, hủy bỏ toàn bộ hoặc một phần quyết định hành chính, chuyển vụ việc cho cơ quan ra quyết định để ra quyết định mới, yêu cầu Cơ quan hành chính nhà nước thực hiện nghĩa vụ của mình hoặc, nếu chế tài hành chính rõ ràng là không hợp lý, thay đổi chế tài hành chính⁷. Luật TTHC Trung Quốc chia thành 02 cách thức

⁷ Điều 54 Luật Tổ tụng hành chính Trung Quốc năm 1989

xem xét lại quyết định hành chính, hành vi hành chính: xem xét tính hợp pháp (“legitimacy” review) là chủ yếu; và xem xét tính hợp lý (“rationality” review) được sử dụng trong một số trường hợp ngoại lệ⁸. Khi xem xét tính hợp lý, tòa án xác định xem liệu có bất kỳ sự lạm dụng quyền lực nào hay không, hoặc các chế tài hành chính rõ ràng là không công bằng hay không. Tòa án có quyền sửa đổi chế tài nếu chế tài hành chính đã áp dụng “rõ ràng là bất công” (obviously unjust). Việc sửa đổi ở đây có nghĩa là tòa án có thể sửa đổi một phần hay toàn bộ quyết định của Cơ quan hành chính nhà nước. Nói cách khác, bản án của tòa án sẽ thay thế quyết định hành chính. Bên cạnh đó, Luật TTHC Trung Quốc cũng có những quy định thể hiện sự áp đặt hành động hành chính cụ thể của tòa án đối với cơ quan hành chính nhà nước⁹.

1.4 Mô hình giải quyết bằng Tòa án chuyên trách về đất đai tại Australia

Australia gồm 6 tiểu bang (Queensland, New South Wales, Victoria, Tasmania, South Australia, Western Australia) và hai khu tự trị (Canberra, North Australia). Do là một thuộc địa của Anh nên hệ thống chính trị và luật pháp của Australia ảnh hưởng rất nhiều theo hệ thống pháp luật Anh quốc. Theo đó, việc giải quyết TCHC được giao cho các tòa án thường (Tòa án tư pháp) và thực

hiện theo thủ tục tố tụng dân sự. Năm 1977, Australia đã ban hành đạo luật về kiểm tra quyết định hành chính theo thủ tục tư pháp (The administrative decision judicial review act). Đạo luật này quy định cơ sở của việc xem xét tính hợp pháp của quyết định hành chính, hành vi hành chính dẫn đến quyết định của cơ quan hay nhân viên chính phủ liên bang. Tòa án có thẩm quyền xét xử TCHC là tòa án liên bang (Federal court) hoặc tòa thượng thẩm (High court of Australia). Tuy nhiên, tranh chấp giữa người dân và chính quyền trong quá trình quản lý nhà nước về đất đai được đưa ra tòa án chuyên trách về đất đai để giải quyết. Tại bang Queensland, Tòa án đất đai được thành lập từ năm 1997, và được tổ chức, hoạt động theo Luật Tòa án đất đai năm 2000 (Land Court Act 2000). Tòa án đất đai Queensland có thẩm quyền giải quyết TCHC trong ba lĩnh vực: Thu hồi đất (ví dụ như thu hồi đất làm đường, xây dựng đập, trường học và công viên quốc gia,...); định giá để bồi thường, cho thuê và thu thuế; các vấn đề liên quan đến khai thác mỏ.

Tòa án Đất đai và Môi trường của Bang New South Wales (NSW) là tòa án chuyên biệt về hoạch định đất đai và môi trường đầu tiên trên thế giới. Theo quy định tại Mục 3 Luật về Tòa đất đai và môi trường năm 1979 của Bang NSW, Tòa đất đai và môi trường có thẩm quyền khá rộng, bao gồm 08 loại thẩm quyền để giải quyết các vụ việc trong lĩnh vực môi trường, quy hoạch và đất đai như: Xét xử hình sự đối với các tội phạm về môi trường; xét xử các tranh chấp dân sự về môi trường hay bồi thường thiệt hại trong

⁸ OECD Reviews of Regulatory Reform: China 2009: Defining the Boundary between the Market and the State, tr.107, nguồn: http://www.keepeek.com/Digital-AssetManagement/oecd/governance/oecd-reviews-of-regulatory-reform-china-2009_9789264059429-en#page108

⁹ Khoản 2 Điều 54 Luật Tố tụng hành chính Trung Quốc năm 1989

lĩnh vực môi trường; xét xử TCHC liên quan đến đất đai, môi trường; xem lại tính hợp lý và hợp pháp của các quyết định của cơ quan tài phán hành chính về đất đai, môi trường. Hoạt động hiệu quả của Tòa đã khẳng định đây là “mô hình tòa án chuyên trách về đất đai và môi trường thành công”, có đủ khả năng giải quyết các vụ tranh chấp đất đai và môi trường phát sinh trong thực tiễn.

2. Một số kinh nghiệm cho Việt Nam

Trên cơ sở nghiên cứu quy định các nước, tác giả nhận thấy có một số khía cạnh mà Việt Nam có thể nghiên cứu, tiếp thu, học hỏi để nâng cao hiệu quả giải quyết TCHC trong lĩnh vực đất đai theo thủ tục TTHC. Cụ thể:

Thứ nhất, dù theo mô hình tổ chức nào thì các quốc gia đều đảm bảo việc giải quyết TCHC trong lĩnh vực đất đai theo cơ chế tư pháp phải đảm bảo tính công bằng, độc lập và không thiên vị với các cơ quan quản lý nhà nước về đất đai. Điều này thể hiện rất rõ trong cách thức tổ chức Tòa án không phụ thuộc vào các đơn vị hành chính lãnh thổ. Ở Pháp, Tòa án tư pháp xét xử dân sự có 471 tòa án sơ thẩm, 35 tòa án phúc thẩm nhưng chỉ có 33 tòa án hành chính sơ thẩm và 8 tòa án phúc thẩm (trung bình 3 tỉnh mới có một TAHC sơ thẩm). Hay ở Nhật, chỉ một số tòa quận như Tokyo, Osaka, Nagoya, Yokohama, Saitama, Chiba, Kyoto và Kobe có thêm phân tòa đặc biệt chuyên giải quyết các TCHC. Điều này góp phần đảm bảo tính độc lập của hệ thống tòa án; giúp tòa án không bị ảnh hưởng, tác động của chính quyền địa phương khi giải quyết các TCHC về đất đai. Trong khi đó, ở Việt Nam hiện nay, tòa hành

chính được thành lập ở tất cả các Tòa án nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương. Điều này dẫn đến hạn chế: *Một là*, Tòa hành chính ở một số tỉnh có rất ít vụ tranh chấp cần giải quyết; *hai là*, chính quyền địa phương có thể can thiệp vào hoạt động giải quyết TCHC của Tòa án.

Thứ hai, ở mỗi quốc gia, thẩm quyền của Tòa án nói chung và Tòa án hành chính nói riêng có sự khác biệt. Về nguyên tắc, Tòa án không có quyền ra một quyết định hành chính hay thực hiện một hành vi hành chính thay thế cho cơ quan quản lý mà chỉ có quyền phán quyết và yêu cầu cơ quan này ra quyết định hay thực hiện hành vi phù hợp với pháp luật. Nhiều quốc gia đã kết hợp những hệ thống phân loại phổ biến, phân chia các phán quyết thành các loại: (1) có tính chất tuyên bố, (2) có tính chất hình thành hoặc (3) có tính chất yêu cầu thực hiện. Những phán quyết này đi đến kết luận là: (1) hủy bỏ hoặc khẳng định một hành vi hành chính, (2) tuyên bố tồn tại hoặc không tồn tại một quan hệ pháp lý, hoặc (3) hướng dẫn hành động. Tuy nhiên, ở một vài quốc gia, phán quyết của Tòa án chỉ dẫn Cơ quan hành chính nhà nước hành động hoặc đưa ra yêu cầu thực thi được hiểu là có tính thay thế¹⁰. Hình thức tập trung nhất của sự thay thế có thể thấy trong các vụ việc mà Tòa án có thể thay thế hành động hành chính về áp dụng chế tài, điển hình là Trung Quốc. Hình thức thay thế giảm nhẹ hơn là phán quyết có tính chất hình thành đưa

¹⁰ Bộ Tư pháp (2016), *Kinh nghiệm thi hành án hành chính của một số nước trên thế giới và khả năng áp dụng tại Việt Nam*, Đề tài khoa học cấp Bộ, Hà Nội, tr.43

ra yêu cầu thực thi. Theo đó, Tòa án có thể thiết lập một quan hệ pháp lý và áp đặt hành động hành chính cụ thể. Phán quyết cuối cùng được Tòa án thông qua và Tòa án quan tâm đến việc thi hành phán quyết đó. Chẳng hạn như tại Pháp, Tòa án thường tuyên cụ thể trách nhiệm thi hành, các biện pháp bảo đảm thi hành và các lệnh buộc thi hành¹¹. Ở Việt Nam, Luật TTHC năm 2015 đã có bước tiến nhất định trong quy định về thẩm quyền của Tòa án. Điều 193 Luật TTHC năm 2015 đã lần đầu quy định về việc tòa án có thể kiến nghị cách thức xử lý đối với quyết định hành chính trái pháp luật đã bị hủy, và có thể báo cáo để Chánh án Tòa án có văn bản yêu cầu cơ quan, người có thẩm quyền xem xét, xử lý văn bản hành chính liên quan đến quyết định hành chính, hành vi hành chính bị khởi kiện. Đây là những điểm khá tương thích trong việc ghi nhận thẩm quyền của tòa án trong việc giải quyết TCHC của nhiều nước trên thế giới.

Thứ ba, một số quốc gia đã xây dựng TAHC có thẩm quyền chuyên biệt trong những lĩnh vực xuất hiện nhiều tranh chấp nổi cộm của đời sống xã hội. Ví dụ như ở Australia có Tòa án Đất đai ở bang Queensland, Tòa án Đất đai và Môi trường của bang New South Wales, hay ở Pháp có Tòa án hành chính có thẩm quyền chuyên biệt về kiểm toán, ngân sách và tài chính; giải quyết tranh chấp dịch vụ y tế và xã hội; giải quyết tranh chấp của người tị nạn. Ở Việt Nam, hiện nay TCHC về đất đai chiếm tỷ lệ 70-80%

tổng số TCHC và có tính chất rất phức tạp. Đây là cơ sở để Việt Nam nghiên cứu thành lập Tòa hành chính chuyên biệt để giải quyết loại tranh chấp đặc thù này. Việc thành lập Tòa hành chính chuyên biệt để giải quyết TCHC về đất đai phù hợp với chính sách đổi mới và đường lối xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam¹².

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Bộ Tư pháp (2016), *Kinh nghiệm thi hành án hành chính của một số nước trên thế giới và khả năng áp dụng tại Việt Nam*, Đề tài khoa học cấp Bộ, tr.43.
2. Hoàng Ly Anh (2022), “Một số gợi mở cho Việt Nam từ mô hình tòa chuyên trách về môi trường của Bang New South Wales (Australia)”, *Tạp chí Luật học*, số 6, tr.126.
3. Luật Tổ chức tòa án Trung Quốc năm 1979, sửa đổi, bổ sung 2018.
4. Luật Tổ tụng hành chính Trung Quốc năm 1989.
5. Luật Tổ tụng hành chính năm 2015.
6. Martine Lombard, Gilles Dumont (2007), *Pháp luật hành chính của Cộng hòa Pháp*, NXB. Tư pháp.
7. Nghị quyết số 49/NQ-TW ngày 02/06/2005 của Bộ Chính trị về Chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020.
8. Nguyễn Văn Quang (2018), “Giải quyết tranh chấp hành chính theo quy định của pháp luật Trung Quốc”, *Tạp chí Luật học*, số 5/2018, tr.89.
9. OECD Reviews of Regulatory Reform: China 2009: Defining the Boundary between the Market and the State, tr.107;
10. Phạm Hồng Quang (2010), “Kinh nghiệm từ mô hình và thẩm quyền xét xử vụ án hành chính của một số nước trên thế giới”, *Tạp chí Nghiên cứu lập pháp*, số 21, tháng 11.
11. Thái Vĩnh Thắng (2008), “Tổ chức Tòa án hành chính của cộng hòa Pháp và một số kinh nghiệm có thể áp dụng cho tòa hành chính ở Việt Nam”, *Tạp chí Nhà nước và Pháp luật*, số 3, tr.13-20.

¹¹ Martine Lombard, Gilles Dumont (2007), *Pháp luật hành chính của Cộng hòa Pháp*, NXB. Tư pháp, tr.671-672.

¹² Nghị quyết số 49/NQ-TW ngày 02/06/2005 của Bộ Chính trị về Chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020 nêu rõ “việc thành lập tòa chuyên trách phải căn cứ vào thực tế xét xử của từng cấp tòa án, từng khu vực”.